

Zoals de ouden zongen, piepen de jongen

over jongeren en kerk, een pedagogische beschouwing

Kerkverlater of kerkblijver

Het lijkt wel of het spreekwoord: 'Zo de ouden zongen, zo piepen de jongen', de laatste jaren wat in onbruik is geraakt. Zou het echt zo zijn dat deze aloude wijsheid waarin gesuggerd wordt dat de jongere generatie (uiteindelijk) in het voetspoor van de vorige treedt of om het met een ander spreekwoord te zeggen 'dat de appel niet ver van de boom valt' in deze moderne tijd niet meer opgaat? Groeit er een nieuw geslacht op dat radicaal afrekent met de kerk en afscheid neemt van het geloof? Het lijkt er soms op. Verschillende ouders en kerkenraden zien het met lede ogen aan dat hun jongeren niet meer naar de kerk gaan.

Of is het zo dat de ouders van deze jongeren eigenlijk zelf ook al gebroken hebben met de kerk ondanks dat ze daar nog wekelijks komen, maar dat hun kinderen meer dan zij het lef hebben daadwerkelijk te breken met de kerk? Helaas zit hier ook enige herkenning in. Maar al te vaak valt te constateren dat de jongeren die niet meer in de kerk komen van huis uit niet de vanzelfsprekende loyaliteit voor de kerk hebben meegekregen. Verschillende van die jongeren geven aan thuis altijd kritische geluiden te hebben gehoord over de kerk. Hun ouders hadden vaak kritiek op de kerk: de preken waren niet goed, de liturgie te ouderwets en de kerkenraad gaf slecht leiding. Wanneer hun kinderen aan het eind van hun puberteit de kerk de rug toe keren dan is dat misschien tòch een vorm van 'zo de ouden zongen, piepen de jongen'!

Ik haast me om te zeggen dat bovenstaande analyse toch wel een te eenvoudige conclusie is die geen recht doet aan de complexe werkelijkheid. Bovendien zou ik hier verschillende ouders heel pijnlijk mee treffen omdat hun kinderen de kerk verlaten hebben, terwijl zij hun leven lang met veel betrokkenheid zich aan de kerk hadden gegeven. Het probleem is veel ingewikkelder. Redenen waarom jongeren bij de kerk blijven of deze juist verlaten zijn er op verschillende niveaus.

Allereerst moeten we de jongeren zelf noemen. Zij zijn net als wij 'in zonden ontvangen en geboren' en ook voor hen zullen er allerlei zaken buiten de kerk zijn die harder aan hen trekken. Soms ook zijn er in hun levensloop of in constitutie bijzonderheden die het weg-groeien van de kerk zullen versterken. In de tweede plaats moeten we ook de tijd waarin we leven noemen. Meer dan ooit komen er prikkels op onze jongeren af die hen sterk beïnvloeden en een enorme zuigkracht uitoefenen die niet goed voor hun geestelijke heil is. Oude Bijbelse normen en waarden vervagen, vrijheid en genot worden daarentegen zeer gepropageerd. Om het eens ouderwets te zeggen: 'daar komt nog vlees en wereld bij'.

Tegelijkertijd belijden we dat dit voor ons allen geldt; er is niemand die God zoekt, allen wijken we af. Tenzij de Geest van God ons opnieuw geboren doet worden.

Doop

Die Geest van God is ons beloofd bij de doop. Wij hebben toen beloofd onze kinderen op te voeden naar Bijbelse normen. De Heilige Geest wil daar in meewerken en het 'gewone' opvoedingswerk zegenen. En als dat niet gebeurt, dan hebben we nog geen recht van spreken. Hoe zouden we immers een 'reine kunnen voortbrengen uit een onreine'? Opvoeden is niet alleen een individuele taak van ouders maar iets waar we als gemeente allemaal bij betrokken zijn.

Het is dan ook daarom dat ik in dit artikel wat dieper in wil gaan op dat 'gewone'. Het 'gewone' leidt mijns inziens tot het in het voet-spoor van de ouderen gaan. "Leer een kind van jongs af aan de juiste weg, en het zal er niet van afwijken wanneer het oud geworden is".

Nogmaals gezegd, er kunnen vele redenen zijn waarom jongeren toch afwijken van de juiste weg, sterker nog, eigenlijk is dat gezien ons boze hart veel vanzelfsprekender.

Niettemin is het een goede zaak om stil te staan bij die 'gewone' (geloofs)opvoeding en ons, misschien opnieuw, bewust te worden van die 'gewone' ontwikkeling waar wij onze kinderen in mogen begeleiden en ook opvoeden.

Eigen mening vormen

Dat kinderen nog geen eigen mening hebben en maar heel beperkt kunnen kiezen is alom bekend. Stel een jong kind een moeilijke vraag en er is grote kans dat hij zegt dat hij dat eerst aan zijn moeder of vader zou willen vragen. Langzamerhand groeit er een eigen mening. Heel vaak gaat daar een periode aan vooraf dat ze alleen maar weten wat ze niet willen. De mening van anderen wordt onder kritiek gesteld, vooral die van vader en moeder. Wanneer het kind in die periode gevraagd wordt wat ze dan wèl willen, dan weten ze dat vaak nog niet zo duidelijk. Ze willen in ieder geval dit en dat niet. Bovendien wisselt die mening nog zo vaak. Vandaag is het zo, maar morgen is het weer anders. Op zich zijn dit ontwikkelingen die we allemaal min of meer hebben doorgemaakt totdat we, steeds steviger, onze eigen mening vormden.

Heel vaak bleek die mening dan toch niet zo heel veel af te wijken van die van onze ouders. De meesten van ons zullen dit herkennen.

Die groei naar een eigen mening kunnen we vanaf een jaar of 8 al waarnemen, maar zeker wanneer zij 11 of 12 jaar geworden zijn. Het duurt dan vaak zo heel lang niet meer of de zogenaamde verzetsperiode breekt aan.

Zelfbewustzijn

Jongeren van een jaar of 12 à 13 zijn vaak heel veel met zich zelf bezig. Het is een periode waarin ze zichzelf in toenemende mate bewust worden. Veelal begint dat met een bewustwording van het uiterlijk maar het stopt daar niet mee.

In die periode zullen we voorzichtig met onze jongeren om moeten gaan. Het is niet zo moeilijk om kiemen van onzekerheid en zelfs voor minderwaardigheidscomplexen te leggen. Het is belangrijk om hen regelmatig te laten voelen dat ze er ook bijhoren en dat zij er mogen zijn. We moeten daarin dan natuurlijk weer niet doorslaan naar de andere kant waarin we onze jongeren soms het gevoel geven alsof zij verschrikkelijk belangrijk zijn. Iemand illustreerde dat eens als volgt: vroeger zeiden mijn ouders dat als grote mensen praten, kleine kinderen moesten zwijgen. Tegenwoordig lijkt het andersom: als kleine kinderen praten, moeten grote mensen zwijgen. Op deze wijze kweken we een overassertiviteit die natuurlijk ook niet goed is.

Losmaking

Jongeren van 14 en 15 jaar worden vaak herkend aan het feit dat ze zich tegen de ouderen afzetten. Voor leraren op school is dat niet altijd de makkelijkste leeftijdsgroep om mee om te gaan. Het is in die periode van losmaking. De vaak heel hechte band tussen ouders en hun kinderen moet losgemaakt worden om plaats te maken voor nieuwe bindingen: de banden met een eigen levenspartner. Losmaken doet vaak pijn. Losmaken moet ook van twee kanten plaatsvinden. Beide partijen zijn zich hier vaak niet van bewust en ondergaan wel de pijn van het losmaken maar zien niet altijd de positieve betekenis ervan. Niet

iedereen komt ook (goed) los en sommigen kunnen zich soms nog vele jaren gebonden voelen, soms ten koste van de nieuwe binding.

In deze periode heeft het er bij sommige jongeren ook wel eens de schijn van dat ze zich willen afzetten tegen de kerk, en dat is natuurlijk ook zo. Ze willen niet meer vanzelfsprekend naar de kerk maar het moet een eigen keuze worden. Dat sommigen hier wel eens wat meer experimenteeruimte bij nodig hebben dan anderen, daar zullen we niet van moeten schrikken. Zo'n schrikreactie kan juist een averechts effect hebben. Aan de andere kant zullen we natuurlijk ook niet alles maar z'n gang moeten laten gaan. De jongeren hebben ook baat bij duidelijk aangegeven grenzen. Alleen dan weten ze hoe ver ze moeten gaan. Te veel grenzen stellen is niet goed, evenmin als het te veel ruimte bieden.

Een goede opvoeder weet ook vertrouwen te hebben en te geven. Vertrouwen hebben in het gegeven dat ze al die jaren hun best hebben gedaan om het kind zo goed mogelijk op te voeden. Als dat gebeurd is, dan moet je juist ook in periode van losmaken durven loslaten.

Vertrouwen moet je ook geven, zelfs op momenten dat je er niet zo zeker van bent. Vertrouwen leren jongeren juist op momenten dat hen dat ook wordt geschonken.

Keuzen maken

Jongeren van 16 en 17 jaar gaan zich steeds sterker een eigen mening en een eigen persoonlijkheid vormen. Het afzetten hebben ze wat achter zich gelaten en ze beginnen zich in toenemende mate als beginnende volwassenen te gedragen. Het is goed dat we niet alleen als ouders, maar ook als kerk, plaats geven aan deze jongeren. We moeten er begrip voor hebben dat ze nog niet de rijpheid in hun denken, spreken en handelen hebben als de oudere generatie.

Het is ook belangrijk dat we als kerkgemeenschap identificatieobjecten zijn. Jongeren zijn zeer gevoelig voor authentieke volwassenen. We doen er goed aan als we als gemeente regelmatig contact met deze jongeren hebben en hen kunnen laten zien hoe we zelf in het (geloofs)leven staan. Niet als volmaakte mensen, maar als mensen die in alle gebrek toch willen gaan waarvoor ze staan. Mensen die als ze fouten maken bereid zijn dit toe te geven en te herstellen.

Wanneer we zo om weten te gaan met onze jongeren dan wordt het vaak een 'gewone' zaak dat onze jongeren in die tijd ook naar de belijdeniscatechisatie willen gaan om ook zelf de keuze van het geloof te maken. Deze jongeren hebben net als een Timotheüs van jongs af aan het geloof als het ware met de 'papelepel' ingegoten gekregen. Zo wil de Heilige Geest werken. Dat is ook het vertrouwen dat we mogen hebben op de belofte van God ons en hen bij de Heilige Doop gegeven.

Vertrouwen is een sleutelwoord.

Vertrouwen

En als het dan niet zo gaat? Helaas is dat soms maar een al te pijnlijke werkelijkheid. Vele ouders hebben verdriet over hun kinderen wanneer deze niet meer naar de kerk gaan. Is het vertrouwen dan weg? Of komt het dan juist op vertrouwen aan? Ik denk dat er dan juist vertrouwen beoefend moet worden. Niet alleen door de ouders maar door heel de gemeente. Een vertrouwen dat gekenmerkt wordt door een voortdurend gebed: O God, U bent het die bij de doop van onze kinderen wilde zijn, U kunt dit kind toch ook terugbrengen bij de dingen van uw Koninkrijk?

De moeder van Augustinus mocht het horen: een kind van zoveel gebeden kan niet verlo-

ren gaan. Er zullen misschien niet veel onder ons zijn die deze geloofsuitspraak voor hun rekening durven nemen maar dat zegt waarschijnlijk meer over ons (on)geloof dan over Gods trouw.

Al met al wil ik op deze tere aangelegenheden geen goedkope antwoorden geven.

Wel wil ik met dit artikel er op wijzen dat we getrouw de 'gewone' weg zullen moeten gaan in onze opvoeding. Dat is de weg van liefhebbende ouders die hun kinderen van jongs af aan vertrouwd doen zijn met de zaken van de kerk. Dit niet uit 'gewoonte of bijgelovigheid', maar met een innerlijke verbondenheid (loyaliteit) waaruit meer spreekt dat alleen uiterlijk gedrag.

Zoals de ouden zongen, piepen de jongen.

Veenendaal, december 2008

Drs. Ad Heystek, docent psychologie

